

FYLKESRÅDSSAK

Saksnummer	Utvalg/komite	Dato
	<utvalg>	<dato>

Høring - fagbrev på jobb

Sammendrag

Kunnskapsdepartementet ber i denne høringen om høringsinstansenes synspunkter på en rekke problemstillinger knyttet til en ny ordning for å kunne gå opp til fag eller svennebrev etter en kombinasjon av opplæring og veiledet praksis. Forslaget er også omtalt i St.meld. 16. 2015-2016. Fra utenforskap til ny sjanse, og er basert på forsøk i 5 fylkeskommuner der ulike modeller har vært utprøvd for ansatte i helse- og oppvekstsektoren. Høringsnotatet beskriver og drøfter problemstillinger som det må tas stilling til ved innføring av ordningen. Departementet ber om høringsinstansenes synspunkter på disse problemstillingene.

Fylkesrådet slutter seg i hovedsak til departementets vurderinger og løsningsforslag på de fleste av problemstillingene. Samtidig mener fylkesrådet at noen av forslagene som legges frem ikke er tilstrekkelig belyst i høringsnotatet. Dette gjelder særlig problemstillingen om ordningen skal gjelde alle fag eller bare noen fag, og spørsmålet om ordningen skal kunne benyttes av søkere under 25 år. Fylkesrådet deler heller ikke departementets syn på økonomiske og administrative konsekvenser for fylkeskommunen.

Bakgrunn

Forsøkene kom i gang etter at beregninger fra SSB viste til at det ligger an til en betydelig mangel på blant annet helsefagarbeidere de nærmeste årene. «Fagbrev på jobb» skal være en fleksibel vei mot fag- og svennebrev uten at kravet til kompetanse hos den som avlegger fag/svenneprøve reduseres. Ordningen er tenkt etablert i tillegg til lærlingeordningen og ordningen for praksiskandidater. I dag er hovedmodellen i fagopplæringen 2 år i skole + 2 år (2,5 år) som lærling i bedrift før det kan avlegges fag eller svenneprøve. Den som ikke har vært lærling eller elev kan gå opp til fagprøve etter opplæringsloven § 3-5. Vilkåret etter denne bestemmelsen er at kandidaten har allsidig praksis i faget som er 25 prosent lengre enn den fastsatte læretida. Etter Utdanningsdirektoratets generelle retningslinjer skal ansettelse i 80 % stilling regnes som heltid, mens mindre stillingsprosjenter omregnes til fulltid. Relevant videregående opplæring kan også godskrives. Praksiskandidater kan etter forskrift til opplæringsloven § 11-9 melde seg opp til, og få utstedt, fag- eller svennebrev uten å ha fullført eller bestått fellesfagene.

Kunnskapsdepartementets begrunnelser for ordningen

Målgruppen for ordningen vil normalt være voksne i arbeidslivet som har fullført grunnskolen eller tilsvarende opplæring og har noe praksis fra lærefaget, men behov for noe veiledning og opplæring før de kan gå opp til fagprøven. Innenfor en del lærefag er det et stort udekket behov for faglært arbeidskraft. Det er ikke mange nok unge som velger disse fagene til å dekke arbeidslivets arbeidskraftsbehov. Særlig innenfor helse- og omsorgsfagene dekkes derfor en del av arbeidskraftbehovet med voksne uten formell kompetanse, men også innen andre deler av arbeidslivet, som industrien og bygge- og anleggsbransjen er det stort behov for flere fagarbeidere. Det er også mange som får stillinger med små stillingsprosenter, som medfører at de må ha mange års arbeidserfaring for å tilfredsstille kravene til fulltidspraksis for å gå opp til fagprøven som praksiskandidat. Det har derfor vært behov alternative veier som gir mulighet for å gå opp til fag- eller svennebrev etter at den enkelte har fått vurdert sin realkompetanse og har fått målrettet opplæring og veiledet praksis som bygger på denne.

Problemstillinger

I høringskrivet etterspør departementet innspill på flere problemstillinger som samlet skal gi føringer for den nye ordningen.

Hvilke fag skal omfattes av ordningen?

Etter departementets oppfatning er det ikke gitt at en slik ordning bør gjelde for alle fag. Departementet foreslår derfor at ordningen lovfestes, men at hvilke fag den skal gjelde for, fastsettes i forskrift etter anbefaling fra de faglige rådene.

Krav til beregning av allsidig praksis i kontraktsperioden

Ordningen er tenkt for personer som allerede har arbeid som gir relevant praksis for lærefaget. Derfor mener departementet at det bør stilles krav om at vedkommende er i arbeid og har minst ett års relevant praksis før det tegnes kontrakt, og at denne praksisen kan komme til fratrekk i kravet til veiledet praksis. Utgangspunktet for å beregne kravet til veiledet praksis kombinert med opplæring bør etter departementets oppfatning ikke settes kortere enn varigheten av en lærekontrakt med full opplæring i bedrift. Departementet foreslår ellers at krav til praksistid kan reduseres på grunnlag av den enkeltes realkompetanse, men at kontraktstiden ikke skal settes til mindre enn ett år.

Krav til opplæring i fellesfag og grunnleggende ferdigheter

Departementet foreslår at det ikke stilles krav om fullført og bestått i fellesfagene for å gå opp til fag- eller svenneprøven for kandidater som følger fagbrev på jobb. Etter departementets oppfatning kan det imidlertid være hensiktsmessig med en opplæring i grunnleggende ferdigheter knyttet til arbeidssituasjonen, dersom det ikke stilles krav om fellesfag. Departementet foreslår også at det skal være mulig for en ungdom som avbryter videregående opplæring å opparbeide tilstrekkelig praksis og realkompetanse i et fag til å avlegge fagprøven etter Fagbrev på jobb før det året vedkommende fyller 25 år.

Alternative vurderingsformer for ordningen

Praksiskandidater blir vurdert i forhold til læringsutbyttebeskrivelser fra programfagene i læreplanen for Vg3 lærefaget i en sentralt gitt skriftlig eksamen etter forskrift til opplæringsloven § 3-55 andre ledd. Kandidatene som følger fagbrev på jobb må også vurderes i forhold til disse læringsutbyttebeskrivelsene. Deler av læringsutbyttebeskrivelsene kan imidlertid disse kandidatene allerede ha blitt vurdert i forhold til under realkompetansevurderingen. Departementet fremlegger at det eventuelt må utvikles nye og mer tilpassede vurderingsformer som tilpasses den enkelte kandidats personlige opplæringsplan. En slik prøveform hvor det må lages en ny prøve tilpasset hver enkelt kandidat kan imidlertid bli arbeidskrevende. Et alternativ er at instruktør eller lærer foretar formell underveisvurdering i løpet av kontraksperioden, slik det har vært gjennomført i enkelte av forsøkene.

Kriterier for godkjenning av opplæringsbedrifter og tilskudd for opplæring i bedrift

Departementet slår fast at bedriften må være i stand til å gi kandidaten den opplæringen og veiledningen som er fastsatt for kandidaten. Det må derfor vurderes om bedriftene som tilsluttes denne ordningen skal godkjennes etter samme kriterier som for lærebedrifter.

Etter departementets oppfatning er det riktig at bedriften får tilskudd for den opplæringen den gir, enten dette skjer i form av organisert opplæring eller veiledet praksis. Tilskuddet bør ta utgangspunkt i Basistilskudd II, som gjelder for voksne lærlinger. Tilskuddet gis forholdsmessig for den delen av læreplanen som bedriften skal ha ansvaret for gjennom organisert opplæring og veiledet praksis.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Etter departementets oppfatning vil forslaget ikke medføre at flere individer får rett til videregående opplæring og ingen vil ha en lovbestemt rett til å få opplæring etter denne modellen. Forslaget vil derfor ikke pålegge fylkeskommunene økte kostnader, eller ha administrative konsekvenser av betydning.

Forslag til ny lovtekst

Ny § 3-5 Fag- og sveineprøve utan læreforhold og skole skal lyde:

Det er mogleg å ta fag- og sveineprøva på grunnlag av allsidig praksis i faget som er 25 prosent lengre enn den fastsette læretida. Fylkeskommunen avgjer om den praksisen kandidaten viser til, kan godkjennast, og kan i særlege tilfelle godkjenne kortare praksis.

Departementet fastsetter i forskrift at det i utvalde fag er mogleg å ta fag- og sveineprøva på grunnlag av allsidig praksis i faget og opplæring i tilknytning til praksis i eit arbeidsforhold.

Vurderinger

Fylkesråden mener det er av stor betydning at vi har tilstrekkelig med fagarbeidere til å møte kompetansebehovet og krav til omstilling i Nordlandssamfunnet i årene framover. Det er

i dag utfordringer med å rekruttere og utdanne gode fagarbeidere innenfor noen av yrkesfagene. Disse utfordringene vil etter hvert også gjøre seg gjelde for offentlige og private virksomheter i Nordland. Fylkesråden anser det derfor som positivt at departementet har prøvd ut ulike modeller, og at det nå vurderes en ny fleksibel vei for voksne som ønsker å avlegge fag eller svenneprøve.

Fylkesråden støtter departementets forslag om at ei ordning med Fagbrev på jobb bør lovfestes, men ber departementet vurdere om en endelig opplæringsmodell bør prøves ut i større skala, før den lovfestes som foreslått i høringsnotatet. Statlige myndigheter bør utrede nærmere om ordningen kan gjelde for alle fagområder. Fylkesråden støtter departementets forslag til vilkår for å benytte ordningen og krav til beregning av praksis. Det ansees som hensiktsmessig at fratrekk i kravet veiledet praksis gjøres etter samme krav som når allsidig praksis kommer til fradrag i fastsettelse av læretid for lærlinger.

Kandidater som følger ordningen Fagbrev på jobb, bør gis mulighet til å avlegge fag-svenneprøve, uten at fellesfagene er bestått. Når det gjelder forslaget om at det skal stilles krav om opplæring i grunnleggende ferdigheter, bør åpnes for dette i tråd med som beskrives læreplanene for faget.

Med henblikk på departementets forslag om at ordningen under visse forutsetninger skal kunne benyttes av ungdom før de fyller 25 år, anbefaler fylkesråden at forslaget gis en mer grundig utredning. Dersom søkere under 25 år skal kunne benytte seg av ordningen, forutsetter det også en gjennomgang av gjeldende rett til å bli realkompetansevurdert. Fylkesråden vil ellers påpeke at ved å tillate at ordningen benyttes av kandidater under 25 år, kan det være en risiko for at Fagbrev på jobb, der det gis fritak for fellesfagene, blir en konkurrent til eksisterende opplæringsløp som retter seg mot ungdom.

Det bør utvikles mer tilpassede vurderingsformer for ordningen Fagbrev på jobb. Kravet om sentralt gitt skriftlig eksamen bør ikke gjøres gjeldene for denne ordningen. På den annen side må vurderingsformen være læringsfremmende, og være egnet til dokumentere grad av måloppnåelse i henhold til en kandidats personlige opplæringsplan. Nordland fylkeskommune har gode erfaringer med alternative vurderingsformer i fagopplæringen. En vurderingsform som innebærer formell undervisningsvurdering, f.eks. med gjennomførte praktiske og teoretiske oppgaver, vil etter fylkesrådets syn ivareta kravet til at helhetlig kompetanse i fagene opprettholdes. Det bør utvikles kurstilbud for instruktører i bedrift som retter seg særskilt mot vurderingsformen.

Fylkesråden forutsetter at bedrifter som tilslutter seg ordningen Fagbrev på jobb skal godkjennes etter samme kriterier som for lærebedrifter, men at bedriftene også må dokumentere nødvendig kompetanse innenfor vurderingsformene som skal anvendes. Fylkesråden er også enig i departementets forslag om at bedriftene får tilskudd for den opplæringen etter samme satser som gjelder for voksne lærlinger.

Fylkesråden deler ikke departementets syn om at etableringen av ordningen Fagbrev på jobb ikke medfører økte kostnader eller vil ha administrative konsekvenser av betydning. Ettersom departementet har forventninger om at flere oppnår å bli faglært gjennom en slik ordning, er

det etter fylkesrådets vurdering sannsynlig at bruk av ordningen vil innebære økt administrativ ressursbruk og økte kostander for fylkeskommunen. Høringsinstansen har på nåværende tidspunkt ikke forslag på nytt navn på ordningen.

Vedtakskompetanse

Reglement for delegering av myndighet fra fylkestinget.- jf. 6.6 Uttalelse i hørings saker

Vedtatt av Nordland fylkesting 27. april 2016, sak 52/16.

Fylkesrådets innstilling til vedtak

1. Fylkesrådet støtter departementets forslag om at ordningen lovfestes, men ber departementet vurdere om en endelig opplæringsordning bør prøves ut i noe større omfang før den lovfestes som foreslått i høringsnotatet. Statlige myndigheter bør utrede nærmere om ordningen skal gjøres tilgjengelig for alle fagområder.
2. Fylkesrådet deler departementets syn om at ordningen åpner for å avlegge fag-svenneprøve, uten at fellesfagene er bestått. Når det gjelder forslaget om at det skal stilles krav om opplæring i grunnleggende ferdigheter vurderes dette som hensiktsmessig.
3. Fylkesrådet mener det bør foretas en mer grundig vurdering av konsekvenser før departementet beslutter om ordningen skal kunne benyttes av ungdom før de fyller 25 år.
4. Fylkesrådet er enig i departementets forslag om krav til beregning av praksis, og at fratrukk i kravet om veiledet praksis gjøres etter samme krav som når allsidig praksis kommer til fradrag i fastsettelse av læretid for lærekontrakter.
5. Fylkesrådet støtter departementets forslag om utvikling av tilpassede vurderingsformer for ordningen Fagbrev på jobb. Kravet om sentralt skriftlig eksamen før oppmelding til praktisk prøve bør derfor ikke gjøres gjeldene for ordningen.
6. Fylkesrådet forutsetter at bedrifter som tilslutter seg ordningen Fagbrev på jobb skal godkjennes etter samme kriterier som for lærebedrifter. I tillegg må bedriftene dokumentere nødvendig kompetanse innenfor vurderingsformene som skal anvendes.
7. Fylkesrådet slutter seg til departementets forslag om at bedriftene gis tilskudd for opplæringen etter samme satser som gjelder for voksne lærlinger.
8. Fylkesrådet deler ikke departementets syn om at etableringen av ordningen Fagbrev på jobb ikke medfører økte kostander eller har administrative konsekvenser av betydning for fylkeskommunen. Ettersom departementet har forventninger om at flere oppnår å bli faglært gjennom en slik ordning, er det etter fylkesrådets vurdering sannsynlig at bruk av ordningen vil innebære økt administrativ ressursbruk og økte kostander for fylkeskommunen.

Bodø den 19.05.2017
Hild-Marit Olsen
fylkesråd for utdanning
sign